

עדיפא שתדחה העשה לל"ת, כיון שמה שלובש כלאים בציצית אין זה מצד המרי רק מצד ציווי השי"ת ללבוש גדילים, אבל כשעושה נגד רצון השי"ת, ודאי גדול הממרה ועונושו חמור ממנו שמתעצל ואינו עושה מצוה. זה ביאור דבריו.

ולפי זה אתי שפיר דבמקדש שהשכינה שורה, ועשה נסים נעשו, ומרוב ההרגל של האדם בדביקות להשי"ת נקל למצוא מדת האהבה, לכך הזהירה תורה וממקדשי תיראו, ששם נקל לבעוט ולטור מדת הפחד מהאדם. ולכן אין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש, כי בעניני המקדש שם גדול התועלת מהיראה לבלי עשות מה שהזהירה תורה, מהתועלת ממנה שיעשה האדם מה שצותה תורה.... (מתוך משך חכמה פר' ברכה לדיב).

דף צח

מה אשם אין שפיר ושליא קדוש בו... קסבר... ודנין אפשר משאי אפשר – ומחלוקת תנאים יש בדבר. ולכך רבי עקיבא דרש בסמוך ההקש לאשם לענין אחר, כי לשיטתו (במנחות פב) אין דנים אפשר משאי אפשר. [ואף בהקש סובר רע"ק שאין דנים אפשר משא"א, כל שלמדים בהקש דברים אחרים. עתוס' בכורות נו. ד"ה ומה. וע"ע יוסף דעת מנחות פג.].

אכן נראה שבגוף הדין שאין שפיר ושליא קדושים [לענין הקרבת חלב ושתי כליות כפרש"י] – מודה ר' עקיבא, אלא שנלמד הדבר ממקום אחר וכמו שכתב רש"י במנחות. וכן להלכה אנו נוקטים כדעת האומר אין דנין אפשר משאי אפשר ואעפ"כ פסק הרמב"ם (מעשה הקרבנות א) ששפיר ושליא אינם קדושים (עפ"י קרן אורה).

מה מלואים מותריהן בשריפה ואין בעלי חיים במותריהן, אף כל מותריהן בשריפה ואין בעלי חיים במותריהן – מכך שצריך לימוד מיוחד על כך שמותרות בעלי חיים אינם בשריפה, נראה שהמדובר על חטאות המתות, ולמדים ממילואים שדינן בקבורה ואין צריך שריפה. אבל שאר קרבנות, הלא דין מותרותיהן ידוע ממקומות אחרים, ברעיה או בהקרבה בתורת קרבן אחר.

ונראה שהלימוד ממילואים הוא מהכתוב שם והנותר בבשר ובלחם באש תשרפו – משמע דוקא אלו ולא בעלי חיים (עפ"י קרן אורה. וע' גם רש"י כת"י ורבנו גרשום – מנחות פג. ושפת אמת שם).

יש להעיר שרש"י במנחות פג. פרש שהלימוד הוא שדינן ברעיה – כשהפריש שתי חטאות לאחריית.

(ע"ב) דם עולה למטה ודם חטאת למעלה – מאי, משום נוגע הוא והא נוגע, או דלמא משום בלוע הוא והא לא בלוע? הדר פשטה דאין טעונין כיבוס' – האחרונים ז"ל (ע' חק נתן לעיל צג מהמרכבת המשנה, וכ"כ בהגהות מצפה איתן שם ובשאר מפרשים. וע"ע שו"ת דובב מירשים ח"א נ; קיב) דנו על הזיקה שבין דברי רבא אלו עם ספקו של רמי בר חמא לעיל (צג) אודות בגד טמא שניתז עליו מדם החטאת, האם דנין טומאה שבאותה שעה מטומאה קדומה אם לאו. והלא אם חיוב כיבוס חל רק על הבליעה, לעולם נידון כטומאה קדומה, שהרי מיד בשעת הגעת הדם לבגד נטמא הבגד, ודין כיבוס לא חל אלא בבליעה.

ויש שכתבו שאכן מחלוקת יש בדבר, ורמי בר חמא דלעיל סובר שהנגיעה מחייבת בכיבוס ולא בבליעה. [ובזה פלפלו לישב דברי הרמב"ם שלא פסק כסוגיא דלעיל, לפי שפסק כרבא שהחיוב חל בבליעה,

ולשיטתו אין מקום לספק הנ"ל. ובחזו"א דחה זאת: 'ותימא הוא לדחות סוגיא שלימה בדבר שלא תלו בו בגמרא...'.^[1]

וכתב בחזון איש כ (ב,ד) לתרץ שכל נגיעת דם בבגד מלכלכתו והרי הוא נחשב בלוע, ורק בדם עולה למטה כיון שהבגד שבע מבליעתו, וכשמכבסו מכבס את הדם התחתון, והעליון עובר ממילא, הלכך נחשב העליון כנוגע ולא כבלוע.

והוסיף שמסתבר לומר שמדובר שהדם התחתון עדיין לזה, ואעפ"כ אין העליון מתערב לגמרי עם התחתון להיות בלוע בבגד, אלא עיקר הבלע הוא מן התחתון, אבל אם התחתון נתייבש, נראה שאפילו נגיעה בין העליון לבגד אין כאן, שהדם התחתון חוצץ בין העליון לבגד, וכמו אילו יש הפסק שעה או זפת בין הדם לבגד שאינו טעון כיבוס.

מצד הסברא נראה לכאורה שדם מועט שנתייבש אינו חוצץ לגמרי בין המשטח העליון של הבגד לדם שמעליו, גם אפשר שנעשה כחלק מן הבגד, ושפיר נחשב הדם העליון כנוגע בבגד (וע' בקהלות יעקב), אלא אם כן נמצאת שיכבה עבה של דם מעל הבגד, שאז הוא דומה לזפת המפריד. ומש"כ החזו"א שאין מדובר ביבש, אפשר משום שנקט שודאי מדובר בשכבה עבה, שאל"כ הלא נראה בחוש שהבגד בולע את הדם הנוסף וע' בספר יד דוד.

עוד יש לעיין הלא רבא עצמו סובר (סוכה לו:): 'מין במינו אינו חוצץ', וא"כ הרי העליון כמו נוגע בבגד. וי"ל לפמ"ש"כ כמה אחרונים (ע' אבנ"ז) שמ"מ 'נגיעה' אין כאן. ועוד, כיון דכתיב 'על הבגד' הרי זה כ'על דמעל' וכמו שאמרו במנחות צח. לענין לחם הפנים וכן ביבמות (קב-קג) לענין מנעל החליצה, וכיו"ב כתב המרדכי (ע' או"ח יא) לענין נתינת טלאי על כנף הציצית. וע' גם בחולין קמ: אודות האם הרובצת על שני סדרי ביצים. בכל אלו מבואר שאעפ"י שמין במינו אינו חוצץ, אין זה 'עליון' אלא על דמעל.

אך יש להעיר מגמרא להלן קי. שלדברי רב אמרינן מין במינו אינו חוצץ באימורים שמעל הבשר, הגם שנאמר 'על העצים'. ושמו רבי יוחנן ושמואל שתרצו באופנים אחרים חולקים על כך. אלא שהרמב"ם פסק כרב. וצ"ע.

[יש ליתן רמז בלשון הכפולה שבכתוב: **ואשר יזה מדמה על הבגד אשר יזה עליה** – כלומר כאשר הווה דם על הבגד (יזה מדמה על הבגד) והווה דם אחר על אותו דם (אשר יזה עליה) – טעון כיבוס (מתוך 'טעמא דקרא' פר' צו).]

ואם טבח הוא – אינו חוצץ... ואם מוכר רבב הוא – אינו חוצץ – מכאן הוכיח רבנו תם שכל דבר שהוא במיעוט ואינו מקפיד עליו – אינו חוצץ, ולא כפי שמשמע מתוך דברי רש"י שרק בשיער נאמר דין זה, ולא בגופו. שהרי כאן מבואר שגם בטבילת הבגד, אם אינו מקפיד – אינו חוצץ (מובא בתוס' עירובין ד: ובסוכה ו: ד"ה דבר; שו"ת הרא"ש מה, ט ועוד).

בשו"ת אבני נזר (יו"ד רסו, כג) כתב לישב דברי רש"י, לחלק בין טבילת כלי לטבילת אדם.

וזו לשון הרשב"א בתשובה (במיוחסות לרמב"ן קכד. והובא גם בתשב"ץ ח"ג נח):

'... וכן הנשים שמלאכתן לצבוע (הגידון שם היה על צביעת שערות הנשים) יראה לי שאין אותו צבע שעל ידיהן חוצץ מן הטעם הזה, שאין ממשו של צבע אלא מראיתו של צבע. ועוד, שמלאכתה בכך אינה מקפדת. למה הדבר דומה, לדם שעל בגדיו של טבח ורבב של מוכרי רבב – שאינו חוצץ. וכאותו שאמר רבא בסוף פרק דם חטאת: דם על בגדו... דלאו כל דבר שמקפיד עליו זה – חוצץ בכל אדם, אלא כל אחד ואחד לפי מה שהוא אדם... עד כאן כתבתי בהלכות גדה. וזכיתי שדנתי בזה לפני מורי הרב הגדול ר' משה בר' נחמן, והודה לדברי הלכה למעשה'.

וכיו"ב כתב הבית-יוסף (יו"ד סוסי" קצח. וכ"ה בט"ז שם סקי"ז) בשם הרוקח, אודות אשה שנמצא על גופה

פיח ושחרורית לאחר הטבילה. ואולם לכתחילה לא תטבול אפילו בדברים שאינן חוצצים, גזרה אטו דברים החוצצים (כמובא ברמ"א קצח,א).

‘בעי רבא: דם ורבב על בגדו מהו... תיקו’ – הרמב"ם (מקואות ג,ז) באר את ספק הגמרא בדם ורבב, ולא כתב בקיצור כדרכו בכל מקום שיש להחמיר מפני הספק – אפשר מפני שאין הדבר מוחלט, כי בטומאות שהן מדבריהם אין להחמיר בספק זה, דספיקא דרבנן לקולא. ועוד, אף בטומאה דאוריתא הלא מן התורה כשהחציצה במיעוטו, אפילו אם מקפיד עליו – אינו חוצץ, ורק אם החציצה חופה את רובו של הדבר, וגם מקפיד עליו – חוצץ מדאוריתא. לכך לא פסק לחומרא סתם (חק נתן. וע"ע יד דוד ואור הישר).

פרק שנים עשר – ‘טבול יום’

‘...ומחוסר כפורים...’ – אפילו לאחר שהביא כפרתו אינו חולק בקדשים, שהרי הצריכוהו חכמים טבילה ועד שלא טבל אינו ראוי לאכול, הלכך אינו חולק (פירוש המשנה לרמב"ם; ברכת הובח; צאן קדשים). ויש מי שחולק וסובר היות וטבילה זו אינה אלא מעלה מדרבנן, יכול לחלוק בקדשים לאחר שהביא כפרתו, הגם שאינו אוכל עד שיטבול (פנים מאירות. וע"ע יד דוד).

בגדר דין טבילה זו, כתב באבי עזרי הל' פרה (קמא) יא,ג, שאע"פ שאינה אלא מצד מעלה, משום הסח דעתו משמירה, מ"מ עשאוהו כאילו לא נטהר עד שיטבול. וזוהו באר כמה דברים.

זכל שאין לו בבשר אין לו בעורות’ – בגמרא בב"ק (ק). מבואר שאפילו זקן או חולה שאינם ראויים לאכילה, אינם חולקין בעורות.

על מקור דין זה – ראה ב'חדושים ובאורים' זבחים יב,ג. וע"ע כמובא בספר הר צבי.

דף צט

‘מנא הני מילי? אמר ריש לקיש: דאמר קרא...’ – אפשר שהכתוב המובא במשנה, המקריב את דם השלמים... למדים ממנו דברים אחרים, ולא היינו דורשים ממנו דין זה אילולא הדרשה מהכהן המחטא אתה יאכלנה – שכל שאינו ראוי לעבודה אינו חולק בבשר (עפ"י יד דוד. וע' להלן בגמרא קב בצריכותת הכתובים. וע"ע בספר פנים מאירות במתניתין).

ראוי לחיטוי – חולק, שאינו ראוי לחיטוי – אינו חולק. הרי בעל מום... שמע מינה ראוי לאכילה. ש"מ' – יוצא לפי המסקנא שדין החלוקה אינו תלוי בהכרח בכשרות לעבודה, אלא צריך שיהא ראוי לאכילה – וכגון כהן גדול אונן וכן טמא בקרבנות ציבור, אע"פ שכשרים לעבוד – אינם חולקים מפני שאינם אוכלים עתה. וכן לאידך גיסא, יש ראוי לאכילה שהוא חולק הגם שאינו ראוי לעבודה – בעל מום. הרי שעל הרוב תלוי הדבר באפשרות האכילה.

דף צז – צח

קנט. אלו הלכות הוזכרו בסוגיא, הנלמדות מהיקש הקרבנות להדדי – זאת התורה...?

מה עולה טעונה כלי, כלומר סכין שחיטה (ויקח את המאכלת), אף כל טעון כלי. [וכן מוזק לקבלת הדם, מפורש בעולה ושלמים, ולמדים לשאר הקרבנות].

מה מנחה אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה, אף כל קדשי קדשים נאכלים לזכרי כהונה – לאתויי שלמי ציבור. [בחטאת ואשם כבר מפורש בהם כל זכר בכהנים]. ויש תנא הדורש לשלמי ציבור ממקום אחר (ויש הדורש זאת מהקש שלמי ציבור לחטאת. עתוס'). משמו של רבי עקיבא דרשו: מה מנחה מקדשת בבלוע אף כל הקדשים כן.

מה חטאת מקדשת בבלוע (כל אשר יגע בבשרה יקדש), אף כולם כן [והוצרך לכתוב גם במנחה וגם בחטאת דין זה, כמבואר בגמרא]. משום רבי עקיבא אמרו: מה חטאת אינה באה אלא מן החולין (ולא ממעשר וכיו"ב שנאמר והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו), אף שאר הקדשים כן. וכן יש מי שדורש מכאן עשיה בימין בכל הקרבנות (שבחטאת נאמר כהונה ואצבע, וכל מקום שנאמר אלו הרי זה בימין).

מה אשם אין שפיר ושלמי קדוש בו (לפרש"י (כ"כ התוס' בדעתו. וע' במפרשים): אין החלב ושתי הכליות של שליל שבמעיהם קרבים למזבח, אבל הוולדות עצמן קדושים. לתוס': הוולדות חולין גמורים במעי אמן, לדעה זו). תנא משום רבי עקיבא: מה אשם עצמותיו מותרים (לעשות מהם כלים, דכתיב לו יהיה. ערש"י ותוס') אף כל הקדשים כן.

מה מלואים מותריהן בשריפה ואין בעלי חיים במותריהן, אף כל מותריהן בשריפה ואין בע"ח במותריהן – שאם הקדיש בהמה נוספת לאחריות ונעשית מותר – אינה בשריפה.

מה שלמים מפגלים (את הנסכים. רש"י. ותוס' פרשו שהדם מפגל את הבשר) ומתפגלים, אף כל הקרבנות מפגלין ומתפגלין. (יש תנאים שדורשים זאת מדרשות אחרות).

ישנן הלכות נוספות הנלמדות מן ההקש הזה, שנתבארו במקומות אחרים – ע' לעיל ד: ז:

דף צח

קס. א. דם חטאת שנגע בבגד ולא נבלע בו – האם הבגד טעון כיבוס?

ב. האם דם ורוב שעל הבגד חוצצים בטבילתו?

א. רבא נסתפק בנגיעה ללא בליעה, שהותו דם חטאת מעל דם עולה (או דם חולין. רמב"ם) שעל הבגד. ופשוט שאינו טעון כיבוס מפני שאינו בלוע בתוך הבגד, וכיבוס תלוי בבליעה.

א. יש אומרים שרמי בר חמא (לעיל צג) חולק על כך. ויש דוחים.

ב. נראה שבכל אופן טעון הדם גרידה, כדין דם שעל כלים וכדו' (קרו אורה).

ב. דבר שאינו מקפיד עליו, כגון דם בבגד של טבח, ורוב (-) שומן, חלב או שעוה) אצל מוכר רב – אינו חוצץ. שאר כל אדם המקפיד עליו – חוצץ.

נסתפק רבא בטבח שהוא גם מוכר רבב, ובבגדו גם דם וגם רבב, האם על שנים מקפיד אם לאו. ועלה ב'תיקו'.

א. היה טמא בטומאה דאוריתא – צריך לחזור ולטבול. בטומאה דרבנן, בשעת הדחק אין צריך לחזור ולטבול (עפ"י מאירי מקואות פ"ט).